

Okolje, podnebje in otrokove pravice

V Bakuju se je prejšnji teden zaključila 29. mednarodna podnebna konferenca COP, na kateri so se delegati držav pogovarjali o rešitvah za podnebno krizo. Čeprav globalni dogovori predstavljajo pomemben element za omilitev sicer katastrofalnih posledic podnebnih sprememb, pa še pomembnejši gonilec razvoja prihaja od spodaj – to so znanjci in prihodnje generacije.

Naši otroci in vnuki so pomemben odgovor na izzive podnebne krize. Prvič, mlajše generacije nas motivirajo, da skušamo preprečiti najhujše posledice globalnega segrevanja. Znanjci si zaslužijo okolje in podnebje, ki smo ju uživali mi, ki omogočata brezskrbno otroštvo in zdravo ter varno življenje. Zaslužijo si navdušeno pričakovanje prvega snega v zimi in občutka varnosti, ko poleti s prijatelji taborijo v gozdu. Vendar pa nas [vse blažje zime](#) in [vse bolj nevihtna poletja](#) postavljajo pred vprašanje, ali smo dejansko predstavniki zadnje generacije, ki je letne čase lahko uživa v vsem njihovem čaru.

Drugič, mladi na podnebno in okoljsko krizo gledajo drugače kot starejši, saj bo stanje podnebja ključno za njihovo dobrobit v prihodnosti. Vplivalo bo, [kje bodo lahko živeli](#), [kam bodo šli na počitnice](#) in [kaj bodo lahko jedli](#). Degradacija okolja in slabšanje stanja podnebja že pomembno vplivata na vrednote mlajših. Neposluh starejših, ki vodi v stagnacijo na področju varstva okolja, zato mlade spravlja v obup in jim odvzema voljo za angažma. Svoje občutke glede tega je povzel mladenič, ki je sodeloval v [prelomni raziskavi več kot 10.000 otrok in mladih](#), ki je pokazala čustveno stisko mladih zaradi neustreznega ukrepanja držav pri blaženju podnebnih sprememb. Dejal je: **»Ne želim umreti. Ampak niti ne želim živeti v svetu, ki ne skrbi za otroke in živali.«**

Avtor: Nejc Trampuž z UI

Podnebne spremembe in okoljska degradacija pomembno vplivajo na uresničevanje pravic otrok. Odbor Združenih narodov za otrokove pravice je v [Splošnem komentarju št. 26](#) opredelil povezavo med pravicami iz [Konvencije o otrokovih pravicah](#) in varstvom okolja. Odbor pojasnjuje, da je pravica do zdravega življenjskega okolja vključena v Konvencijo, čeprav ne neposredno, ampak implicitno. Od držav zahteva konkretne ukrepe za blaženje in prilagajanje podnebnim spremembam in zasledovanje omejitve globalnega segrevanja na 1,5 °C, kot je določeno s [Pariškim podnebnim sporazumom](#). Kot ključno pa Odbor napolnjuje obstoječe otrokove pravice iz Konvencije z vsebinami, ki se tičejo varstva okolja in podnebja.

Oblikovanje okoljskih politik in ukrepov mora primarno zasledovati največjo korist otrok (3. člen Konvencije), kar vključuje tudi oceno prihodnjih tveganj, ki so povezana s slabšanjem stanja podnebja.

Kadar ima odločitev pomemben vpliv na otroke, jim mora biti dana možnost za učinkovito sodelovanje. Države morajo otroke aktivno spodbujati k izražanju mnenja o okoljskih izzivih in jih ustrezno upoštevati. To zahteva pravica otrok, da so slišani (12. člen Konvencije). S tem razlogom morajo biti otroci primerno izobraženi o svojem življenjskem okolju in imeti dostopne informacije, ki so jim predstavljene na njim razumljiv način, da lahko povzdignejo glas, ko gre kaj narobe. To jim zagotavlja svoboda izražanja in mirnega združevanja (13. in 15. člen Konvencije).

V mednarodnih krogih se zaradi premostitve tradicionalno ločenih področij varstva okolja in otrokovih pravic ter poudarka na medgeneracijski pravičnosti gradi nov koncept pravic: **pravice prihodnjih generacij**. Koncept so potrdila sodišča evropskih držav (npr. [Nemčija](#)), kot tudi [Evropsko sodišče za človekove pravice](#). Združeni narodi na tem področju oblikujejo novo [Deklaracijo o prihodnjih generacijah](#), ki prepoznava otroke in mlade kot glas prihodnjih generacij in kot pomembne agente za potrebne spremembe tudi na področju podnebne pravičnosti.

Avtor: Aljoša Petek

Izobraževalci igrata ključno vlogo pri spodbujanju uresničevanja otrokovih pravic. Učitelji in vzgojitelji opremite otroke z vrednotami in znanjem o podnebni in okoljski krizi, jim pomagajte vzpostaviti osebni odnos z naravo in ustvariti zavedanje, da so spremembe mogoče in da naša situacija ni brezupna. V primerni starosti lahko opolnomočite otroke, da izrazijo svoje mnenje o okoljskih problematikah in jih opremite z veščinami vključevanja v družbeno-aktualna dogajanja. Na odločevalcih pa je, da omogočijo takšno sodelovanje otrok, da prepoznajo njihove glasove in jih vzamejo resno – kot glasove generacij, ki bodo morale živeti v svetu, ki jim ga bomo mi zapustili.

Na PIC – Pravnem centru za varstvo človekovih pravic in okolja se bomo v naslednjih dveh letih v okviru evropskega projekta [ENRICH – Environment, Rights, Children](#) ukvarjali s povezavo med zaščito otrokovih pravic in podnebnimi spremembami. Organizirali bomo sklop brezplačnih usposabljanj za izobraževalce in odločevalce glede povezave med zaščito otrokovih pravic in podnebnimi spremembami. Pripravili bomo analizo stanja sodelovanja otrok v okoljskih zadevah v Sloveniji in predstavili načine za spodbujanje vključevanja otrok in mladih v podnebne zadeve. Za analizo trenutnega stanja na tem področju v Republiki Sloveniji smo pripravili anketo, ki je [dostopna tu](#). Izobraževalce in odločevalce prijazno naprošamo, če si lahko vzamejo 15 minut časa in jo izpolnijo, saj bo ta usmerila naša izobraževanja.

Luka Štrubelj, Pravniki iz PIC-a

Avtor: Aljoša Petek